

Møte torsdag den 27. mai kl. 10

President: Inge Lønning

Dagsorden (nr. 87):

1. Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg til Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 187 (2003-2004))
2. Innstilling fra valgkomiteen om valg av et medlem til styret for stiftelsen til støtte av jødiske institusjoner eller prosjekter utenfor Norge (Innst. S. nr. 188 (2003-2004))
3. Interpellasjon fra representanten Knut Storberget til justisministeren:

«Altfor få voldtektssaker i Norge ender med fellende dom. Kontakten med politi og domstol føles som en stor tilleggsbelastning for ofrene. Samtidig sliter hjelpeapparatet med å opprettholde et godt tilbud til de fornærmede. Ved Dixi Ressurscenter i Oslo jobber et fåtall mennesker for å være et godt tilbud til mange. Mye av ressursene går med til å sørge for finansiering. For å bedre tilbudet og domfellelsesprosent vil det kunne være avgjørende å styrke hjelpetilbudet, medvirke til at bistandsadvokat blir oppnevnt så tidlig som mulig og at politiets kompetanse for slike saker styrkes. Dette vil kunne sikre at elementære etterforskningsskritt som avfotografering, gode avhør og DNA-test foretas.

Hva vil statsråden foreta seg for at domfellelsesprosenten økes, og at hjelpetilbudet for voldtekts ofre bedres?»

4. Referat

Sak nr. 1

Innstilling fra Stortingets presidentskap om valg til Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste (EOS-utvalget) (Innst. S. nr. 187 (2003-2004))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2893)

Sak nr. 2

Innstilling fra valgkomiteen om valg av et medlem til styret for stiftelsen til støtte av jødiske institusjoner eller prosjekter utenfor Norge (Innst. S. nr. 188 (2003-2004))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 2893)

Sak nr. 3

Interpellasjon fra representanten Knut Storberget til justisministeren:

«Altfor få voldtektssaker i Norge ender med fellende dom. Kontakten med politi og domstol føles som en stor

tilleggsbelastning for ofrene. Samtidig sliter hjelpeapparatet med å opprettholde et godt tilbud til de fornærmede. Ved Dixi Ressurscenter i Oslo jobber et fåtall mennesker for å være et godt tilbud til mange. Mye av ressursene går med til å sørge for finansiering. For å bedre tilbudet og domfellelsesprosent vil det kunne være avgjørende å styrke hjelpetilbudet, medvirke til at bistandsadvokat blir oppnevnt så tidlig som mulig og at politiets kompetanse for slike saker styrkes. Dette vil kunne sikre at elementære etterforskningsskritt som avfotografering, gode avhør og DNA-test foretas.

Hva vil statsråden foreta seg for at domfellelsesprosenten økes, og at hjelpetilbudet for voldtekts ofre bedres?»

Knut Storberget (A) [10:03:54]: Voldtekt er en uhyrlig forbrytelse. For mange er det vel slik at man opplever denne type forbrytelse som nærmest det å bli tatt livet av. Derfor er det med bekymring man gjennomgår kriminalstatistikken og ser at antall anmeldelser av voldtekt øker såpass som det gjør – fra 1999 og fram til i dag fra vel 400 til oppimot 700 anmeldelser.

Nå skal det sies at en del av denne økningen nok skyldes endringene i straffelovgivningen og kanskje også økt bevissthet om denne type saker og grensedragningen rundt disse, slik at umiddelbar økning i forekomster av voldtekt vanskelig kan leses ut av dette. Problemet er at hvis man går inn og analyserer disse tallene, vil man se at effekten av samfunnets behandling av disse sakene ikke er særlig god. Både den følelsen som den voldtektsutsatte og hennes – det er som regel en kvinne – næreste pårørende får i møte med behandlingsapparatet, og også den behandlingen disse får i strafferettsapparatet, er det mildest talt grunn til å dvele ved og for så vidt være bekymret for.

Med den mengden anmeldte voldtekter vi nå har i Norge, vil vi brutalt nok kunne si at for hver dag som går, får man inn to nye slike anmeldelser. For hver dag som går, oppleves det to anmeldte voldtekter. For eksempel fikk man i Norge i 2001 inn 635 anmeldelser av voldtekt i en eller annen form, de fleste av dem som kvalifiserte voldtekter. Vi opplever at 455 av dem blir etterforsket. Bare 72 gjerningspersoner siktes. Og så endelig, når man står ved slutten av strafferettskjeden, opplever vi at 41 av de siktede, og da tiltalte, faktisk også får en straffereaksjon.

Det vil aldri være noe mål at domfellelsesprosenten i voldtektssaker skal være opp imot 100 pst. Det ville ikke løse problemet for noen. Men det er et problem for oss at domfellelsesprosenten er så lav, f.eks. har den for året 2001 beveget seg helt ned på 6 pst. Dette er selvfølgelig forårsaket av at sakene er vanskelige, at påstand står mot påstand. Etterforskningen i denne typen saker er vanskelig, men det er den også i mange andre typer straffbare forhold hvor vi opererer med en langt høyere både oppdagelsesprosent og domfellelsesprosent. Jeg er i forbindelse med denne interpellasjonsdebatten og spørsmålet om hva vi gjør med en slik situasjon og med et slikt resultat, fristet til å spørre: Hadde disse tallene sett annerle-

des ut, om man vurderer det i et kjønnsperspektiv, om de fornærmede i hovedsak hadde vært menn? Jeg er fristet til å si ja, også ut fra sammenlignbar og for så vidt annen type kriminalitet, hvor menn faktisk er ofre, og hvor fokus og innsats synes å være langt sterkere.

Derfor er det slik at straffesakskjeden i veldig liten grad er blitt et egnet sted for å håndtere denne typen konflikter. Det tar for det første lang tid. Når det gjelder seksuallovbrudd i Norge, tar det, så vidt jeg vet, over 200 dager fra anmeldelse til påtaleavgjørelse for seksuallovbrudd generelt. Så tar det ytterligere tid i forhold til domstolsapparatet, og en skal gjerne gå to runder, to belastende runder. Det er også slik at få saker ender med fallende dom, som skulle danne grunnlag for samfunnets sanksjon, enten det er straff, erstatning eller oppreisning. Det svikter med andre ord både når det gjelder tid og resultat. Og så er det den andre delen av samfunnets mulighet for å reagere, og som skal operere med en langt lavere bevis terskel enn det vi opererer med i strafferetten, nemlig behandlingsapparatet. Der bør det være slik, og der er det slik, heldigvis, at der kommer ikke all tvilen tiltalte til gode, men der kommer all tvilen den fornærmede til gode. Man skal behandles for det man opplyser å ha vært utsatt for. Da er det et paradoks at det behandlingsapparatet som vi alle har et ansvar for, opp gjennom lang tid, enten det er krisesenter, voldtektsmottak eller ressurs senter for voldtektsutsatte, så å si jobber på sparebluss. Jeg husker representanten Inga Marte Thorkildsens hjertesukk i en lignende debatt for en tid tilbake, hvor hun trakk fram at tilbudet for dem som brenner bein eller arm, synes å være langt bedre og mer «lovpålagt» enn det voldtatte, særlig kvinner, utsettes for, til tross for at skaden både på kropp og sinn ofte fortøner seg langt alvorligere.

Det er disse to elementene, straffesakskjeden og behandlingsapparatet, vi som politikere må ha et større fokus på når det gjelder spørsmålet om å gjøre situasjonen lettere for dem som rammes av dette, og også når det gjelder å få antall anmeldte voldtekter til å gå ned. Dette er jo ikke to isolerte tiltak, to isolerte tiltakskjeder, men tiltakskjeder som faktisk henger sammen. Har vi et dårlig mottaksapparat og et dårlig behandlingsapparat i forhold til voldtektsutsatte kvinner – ja, så rammer det behandlinga i strafferettsapparatet. Halter det i strafferettsapparatet, er det vanskelig å få gjennomført sakene, og oppfattes det i stor grad som en belastning bl.a. for kvinnene å gå gjennom strafferettsapparatet – ja, så rammer det også behandlingssituasjonen. Det er derfor jeg mener at også vi som tradisjonelt jobber med kriminal- og justispolitikk, må ha et blick på hvordan behandlingsapparatet faktisk er i forhold til de problemområdene som her berøres.

Min interpellasjon er en anmodning til oss alle om å prøve å løfte fokus i forhold til denne typen saker i rettspleien. Jeg mener at kriminalpolitikken og politikken rundt ulovlige handlinger i altfor stor grad har dreid seg om en isolert debatt om bl.a. straffnivå og strafferammer, og også til en viss grad om senking av beviskrav, eventuelt også tradisjonelle rettssikkerhetsgarantier. Jeg

opplever det som en avsporing i forhold til de problemer vi faktisk står overfor i disse sakene.

Når det gjelder strafferammene og straffnivået, har vi sett en god økning i forhold til voldtektssaker. En gjennomgang av Høyesteretts praksis i løpet av de siste årene, som jeg sjøl har foretatt, viser nærmest en dobling, slik at der har man kommet et stykke på vei. Men jeg tror nok at noe av iveren etter å måle ut strenge straffer i disse sakene faktisk kan gå på bekostning av det politiske fokus vi trenger på det faktiske spørsmål om det i det hele tatt skal komme noen straff, og om det i det hele tatt skal komme noen reaksjon. Det er det fokuset jeg mener vi nå skal sette inn. Jeg tror heller ikke vi løser noen av de utfordringene som disse kvinnene står overfor, ved nå å ta veien om mer tradisjonell strafferettslig tenkning gjennom å begynne å senke beviskravene for å få domfellelse i voldtektssaker. Min interpellasjon skal ikke være noen invitasjon til det. Min interpellasjon er heller ingen invitasjon til å ramme de rettssikkerhetsgarantier som omgir tiltalte og aktører i strafferettspleien. Jeg tror det er å skyte seg sjøl i foten, og faktisk også å ta fokus bort fra det som de fornærmede, de pårørende og de som omgir de fornærmede, faktisk ivrer etter, nemlig å få en reaksjon, å få en reaksjon som over tid også hjelper, og som faktisk også bidrar til å få antall voldtektsanmeldelser ned. Jeg håper debatten i dag i stor grad kan dreie seg om det.

Statsråd Odd Einar Dørum [10:13:52]: At dagens hjelpetilbud til voldtektsutsatte ikke er tilfredsstillende på alle måter, kan jeg si meg enig i. Voldtekt er en ekstremt fysisk og psykisk undertrykkelse, særlig av kvinner. Voldtekt er i tillegg en svært alvorlig forbrytelse, som ikke bare skal gis høy prioritet hos politiet og i rettsapparatet, men der offerets behov for oppreisning også skal vies oppmerksomhet.

I 2003 ble det i landet som helhet anmeldt 724 voldtekter. Tilsvarende tall for 2002 var 681. Seksuallovbrudd er den eneste forbrytelsestypen hvor vi har hatt en økning i antallet anmeldelser de seneste årene. Trolig kan økningen forklares ved økt fokus og dermed økt anmeldelsestilbøyelighet. Allikevel er det grunn til å tro at mørketallene for denne typen forbrytelser fremdeles er meget store, og vi vet følgelig lite om hvor mange voldtekter som faktisk forekommer hvert år.

Ved lovendring i 2000 ble grovt uaktsom voldtekt straffbart. I 2003 ble det registrert ti anmeldelser for grovt uaktsom voldtekt, mot elleve anmeldelser i 2002.

STRASAK, politiets straffesaksregister, viser at 840 voldtektsanmeldelser, som også innbefatter forsøk på voldtekt, ble påtaleavgjort i 2003. Av disse endte 176 med såkalte positive påtaleavgjørelser, herunder 158 tiltalevedtak. Selv om tallene kan være beheftet med en viss usikkerhet, gir de trolig et hovedbilde av situasjonen.

Årsakene til den høye henleggelsesprosenten kan være flere, men jeg har ingen holdepunkter for å hevde at henleggelse har sammenheng med fordommer eller negative holdninger i politiet. Tvert om er det mitt inntrykk

at disse sakene gjennomgående behandles samvittighetsfullt og grundig.

I noen tilfeller følger det allerede av anmeldelsens innhold at forholdet ikke rammes av straffebestemmelsen. Andre ganger klarer ikke politiet å identifisere og finne fram til gjerningsmannen. Mangel på bevis er likevel det som fører til de fleste henleggelsene. Bevisituasjonen er erfaringsmessig særlig problematisk i saker hvor det på forhånd er en relasjon mellom gjerningsmann og offer. Overgrepet begås i «det lukkede rom», ofte uten å etterlate medisinske eller tekniske spor som kan kaste lys over hvorvidt det ble begått et overgrep. I disse sakene er det særlig viktig at fornærmede ikke venter med å anmelde forholdet. Selv om all tilgjengelig informasjon følges opp med god etterforskning, vil en ikke sjelden konstatere at de sentrale og kanskje eneste bevisene i saken er to motstridende forklaringer.

I straffesaker må skyld bevises utover rimelig tvil. Dette strenge beviskravet gjør at det i nevnte tilfeller er vanskelig å føre tilstrekkelig bevis for straffskyld i retten. Da har påtalemyndigheten plikt til å henlegge saken.

At mange av voldtektssakene er av en slik karakter at de henlegges oftere enn andre saker, skal likevel ikke være noen sovepute. Det er et klart forbedringspotensial på alle trinn av saken, både når det gjelder etterforskning, den påtalemessige behandling og irettføringen.

Som et ledd i å heve kvaliteten på etterforskningen og påtalebehandlingen av voldtektssaker satte Riksadvokaten i 1999 ned en arbeidsgruppe som undersøkte politiets og påtalemyndighetens behandling av voldtektssaker. Gruppen konkluderte med at etterforskningen gjennomgående var tilfredsstillende, men framla flere forslag til tiltak. Som oppfølging av rapporten utarbeidet Riksadvokaten i 2001 et omfattende kompendium om etterforskning og irettføring av voldtektssaker. Kompendiet er distribuert til samtlige politidistrikter.

Jeg vil også legge til at Riksadvokaten i de årlige mål- og prioriteringsskrivene overfor politiet har rangert alvorlige seksualforbrytelser blant de prioriterte saksområdene.

Samarbeidet mellom Riksadvokaten og Politidirektoratet for å dyktiggjøre etterforskere og påtalemyndigheten i disse sakene vil fortsette.

Flere tiltak er dessuten også satt i verk for å heve politiets og påtalemyndighetens kunnskap og kompetanse på dette feltet. En rekke tjenestemenn og tjenestekvinner har gjennomført opplæring og etterutdanning om seksuallovbrudd, slik at de fleste politidistrikt i dag har spesialutdannet personale som kan benyttes. Ved større og mer kompliserte saker kan det være aktuelt å søke bistand hos spesialenheten ved Kriminalpolitisen.

Et annet forhold er at saksbehandlingstiden i de voldtektssakene som faktisk føres, fortsatt er for lang. Kravet til kvalitet medfører at etterforskningen i de fleste sakene legges relativt bredt opp, med flere vitneavhør, tekniske undersøkelser og bruk av rettsmedisinsk sakkyndighet. Selv om det er snakk om tidkrevende etterforskning, er det like fullt uheldig at det kan ta opp mot sju måneder fra forholdet anmeldes til påtaleavgjørelsen foreligger,

særlig med hensyn til fornærmedes behov for avklaring. Riksadvokaten har meddelt at han vil følge utviklingen nøye, og at han vil iverksette tiltak for å redusere saksbehandlingstiden i alle saker, ikke minst de prioriterte, og at dette skal fortsette med uforminsket styrke og oppmerksomhet.

Jeg er også svært opptatt av å utnytte de muligheter DNA-beviset gir. Jeg vil sammen med Riksadvokaten og Politidirektoratet iverksette tiltak slik at DNA-prøver skal sikres av alle de dømte som skal avgi slike prøver. Jeg er også positiv til å vurdere endringer av reglene om DNA-bevis, og jeg vil om kort tid nedsette et eget lovutvalg om dette.

Jeg er helt enig med interpellanten i at samfunnets reaksjon overfor voldtekt skal være en strafferettslig reaksjon, men også en reaksjon som forholder seg til offeret når det gjelder alle andre sider av livet.

Jeg er gjort kjent med at Sosial- og helsedirektoratet på oppdrag fra Helsedepartementet gjennomfører en kartlegging av helsetilbudet til voldtektsutsatte. Denne utredningen, som skal ferdigstilles i juni i år, går ut på å kartlegge og vurdere både organisering og finansiering av eksisterende voldtektsmottak i Norge. Denne kartleggingen vil bl.a. ha fokus på følgende:

- hvilke behandlingstilbud som er etablert til voldtatte i den enkelte kommune
- hvorvidt det er etablert faste rutiner for håndtering av voldtektssaker
- tilgjengeligheten av tilbudet
- oppfølgingstilbud, både når det gjelder psykososiale støttetjenester og henvisning til psykisk helsevern
- finansieringen
- organiseringen
- forankringen
- fordeler og ulemper ved å være organisert som eget voldtektsmottak ved kommunal legevakt, legevakt ved sykehus, avdeling ved fylkessykehus eller region-sykehus

Kartleggingen vil resultere i en oversikt over hvilke deler av landet som har eller ikke har voldtektsmottak, og hvordan disse finansieres. På bakgrunn av resultatene vil Sosial- og helsedirektoratet legge fram forslag til organisering, finansiering og innhold i hjelpetilbudet ved voldtektsmottakene i landet, som Helsedepartementet så vil ta stilling til. Forslag til tiltak vil bli presentert i St.prp. nr. 1 for 2004–2005 for Helsedepartementet, men jeg vil også tilføye at enkelte tiltak vil bli tatt med i den fornyede handlingsplanen som behandler vold i nære relasjoner, og som planlegges framlagt i midten av juni.

Dixi-sentrene, som finnes i Oslo og Stavanger – og som jeg har besøkt i Oslo – er ressursentre og et lavterskeltilbud til voldtekts ofre og pårørende. I tillegg finnes det samtalegrupper tilknyttet enkelte krisesentre. Tilbudet omfatter individuelle samtaler og gruppesamtaler etter prinsippet hjelp til selvhjelp, og drives i stor utstrekning av voldtekts ofre for voldtekts ofre. Det drives også forebyggende virksomhet i form av informasjons- og foredragsvirksomhet for skoler i helsevesenet osv. Dixi-senteret i Oslo har fått støtte fra Barne- og familiedepar-

(Statsråd Dørum)

teamentet over tilskuddsordningen til krisetiltak. Gitt kommunal godkjenning av budsjett og kommunal medfinansiering, jf. tilsvarende ordninger for krisesentre og incestsentre, kan kommunene motta øremerkede midler også til Dixi-sentrene.

For å styrke fornærmedes stilling i strafferettsprosessen, spesielt ofre for volds- og seksuallovbrudd, har dr.juris Anne Robberstad skrevet en utredning for Justisdepartementet. Denne utredningen følges nå opp i departementet, og det vil bli nedsatt et bredt sammensatt utvalg som skal vurdere de rent straffeprosessuelle spørsmålene som er reist. I tillegg vil det bli nedsatt en arbeidsgruppe som skal vurdere en del praktiske aspekter ved avviklingen av straffesaker som kan være med på å gjøre belastningen for fornærmede mindre.

I denne sammenheng vil jeg vise til det prosjekt som nå er igangsatt for kriminalitetsofre, og som selvfølgelig også vil gjelde voldtekts ofre, i Sør-Trøndelag. Det er et samarbeid mellom Sør-Trøndelag politidistrikt, påtalemyndigheten, domstolsadministrasjonen og Trondheim kommune, hvor hele grepet nettopp er allerede på politihuset, men ikke i regi av politiet, å etablere et tilbud hvor kriminalitetsofre kan bli møtt på en skikkelig og ordentlig måte fra første stund. Det er et viktig prosjekt, og det handler om det som jeg oppfatter er noe av grunntanken hos interpellanten, at samfunnet ikke utelukkende må se på det straffeprosessuelle, selv om det er svært viktig, men også på de sosiale og menneskelige sider i enhver henseende. Derfor er jeg glad for dette prosjektet som er blitt til i Trondheim, og det samarbeidet som man der har etablert mellom, skal vi si, rettsapparatet, statlige systemer og kommunale tjenester.

At dagens hjelpetilbud til voldtekts ofre må bedres, er vi antakelig alle enige om. Kvinner og menn som blir utsatt for en slik grov krenkelse, fortjener å møte et tilfredsstillende hjelpetilbud. For meg er dette også et spørsmål om å verne og sikre menneskeverdet i en ekstrem situasjon, og jeg akter å jobbe videre med dette med det som utgangspunkt.

La meg tilføye at jeg synes det er fortjenstfullt og svært klokt at det er en mannlig representant som reiser dette spørsmålet, fordi jeg i arbeidet ikke bare med voldtektssaker, men også i det spørsmålet som handler om vold i nære relasjoner, har møtt et fenomen som norsk kvinnebevegelse har lært meg, nemlig at man møter den såkalte glassveggen. De som ikke har vært utsatt for belastningene og påkjennningene, skjønner rett og slett ikke hva man snakker om, ja, i noen sammenhenger feier de det av. Et sterkt uttrykk for det var at jeg forleden fikk besøk av to voldsofre som gav meg en blomst med hilsen: Nå må ikke du heller gi opp når du møter glassveggen. Det var til dyp ettertanke. De to hadde funnet svar på sitt liv ved å skaffe seg en plattform i livet, ikke minst utdanningsmessig, som de ville bruke innsiktsfullt og klokt til støtte for andre. De hadde håndtert sin egen fornedring, for å si det på den måten.

Men den politiske ettertanken er jo akkurat det som jeg føler at interpellanten har fått fram, og som jeg verd-

setter stort, nemlig at vi i fellesskap må sørge for at den glassveggen ikke stenger for de praktiske tiltakene, og at vi kan bevege oss langs de to sporene strafferettslig konstant og skikkelig og i hjelpe- og støtteapparatet på en ordentlig måte, med en lav terskel og med et menneskelig ansikt.

Knut Storberget (A) [10:23:59]: Jeg takker for svaret. Jeg syns at det var veldig mye oppløftende i det svaret.

Jeg forstår også at dette er prosesser der vi bl.a. er nødt til å ha en del utvalg og arbeidsgrupper, men jeg telte mange, både utvalg og arbeidsgrupper. Et signal som jeg tror vi alle er enige om, er at noe av dette må vi kunne gjøre rimelig raskt. Allerede denne stortingsperioden har vi ved flere anledninger drøftet bl.a. spørsmålet om krisesentrenes situasjon. Det er for meg et kjempeparadoks at det skal sitte så langt inne å sikre både den lovmessige forankring og finansieringen av et slikt hjelpetilbud.

Når det gjelder voldtektsutsatte, har vi 600–700 anmeldelser i løpet av året som man samfunnsmessig skal håndtere. Det skulle ikke være uoverkommelig verken økonomisk, juridisk eller politisk å få til en bedre struktur i forhold til hvordan hjelpetilbudet faktisk fungerer. Jeg er glad for det arbeidet som Regjeringen her gjør. Jeg ser fram til det som kommer, og jeg håper det kommer raskt.

Når det gjelder Dixi Ressurssenter her i Oslo, som gjør en kjempejobb i forhold til å være et ressurscenter og å være et mottak og ta imot folk som er berørt av dette direkte eller indirekte, er det for meg et kjempeparadoks at de må bruke en masse av sin tid på å sikre finansieringen år etter år. Mye av den frivilligheten som vi mobiliserer i Norge for å hjelpe folk som har det vanskelig, går i dag med til å skaffe penger hvert eneste år. Noen ganger føler jeg meg som politiker som en som på mange måter bare er en som står i veien og er glassveggen for dem som ønsker å hjelpe folk.

Dette kan det umulig være noen særlig politisk uenighet om. Det er derfor jeg ønsker meg en ordening som den Inga Marte Thorkildsen var litt inne på i en tidligere debatt, i forhold til om vi ikke kan begynne å se på også denne type lidelser som noe som samfunnet har en helt klar plikt til å ta seg av med én gang. Det koster penger, men det vil ikke være uoverkommelig. Det er heller ikke et uoverkommelig antall.

Det vil etter mitt skjønn også bidra mye bedre til at vi får bedre oppklaringsprosent og domfellelsesprosent i disse sakene, hvis vi får hjelpeapparatet tidligere på banen. Det vil sikre forklaring. Det vil sikre at man får et press mot etterforskningen, at det kanskje tas et bilde, at klær tas vare på, og at bistandsadvokat kontaktes.

Når jeg er inne på det, vil jeg utfordre justisministeren i forhold til spørsmålet om muligheten for at bistandsadvokat nå raskere kan oppnevnes og kobles på slike anmeldelser umiddelbart, slik at vi får raskere forklaring, en raskere prosess og raskere bevissikring. Det tror jeg vil være veldig viktig.

Til slutt til spørsmålet om DNA. Der også står vi egentlig overfor områder hvor jeg oppfatter det slik at det i Stortinget i stor grad er tverrpolitisk enighet både i spørsmålet om vi ønsker flere tester, og i spørsmålet om vi ønsker mer registrering. Det er et paradoks at vi har politidistrikter i Norge i dag som nesten ikke foretar DNA-tester. Så her har vi en jobb å gjøre.

Statsråd Odd Einar Dørum [10:27:22]: Hvordan skal jeg si dette for å være konstitusjonelt korrekt og konstruktiv? Jeg tror jeg må si det slik:

Jeg er både justisminister og statsråd. Det er helt klart at jeg vet hvilket ansvar jeg har som justisminister, men jeg vet også hvilket ansvar jeg har som statsråd. Resultatene av mine bestrebelser som statsråd må få lov til å komme til uttrykk på de måter som skjer når Regjeringen presenterer seg for Stortinget. Men jeg har f.eks. et ansvar når det gjelder handlingsplanen mot vold i nære relasjoner, og jeg har allerede sagt at voldtekt skal inn i den sammenhengen. Det betyr altså at jeg tar et ansvar for å bruke den planen, for å være en pådriver.

Så tror jeg nok at vi bortenfor den politiske sfæren også skal ha en utfordring som politiet har vært nødt til å møte. Politiet har vært nødt til å møte hvordan politiet skal takle kompliserte saker i privatsfæren. Siden jeg har arbeidet innenfor sosialomsorgen, vil jeg si at det ikke alltid er gitt at helse- og sosialpersonell får god nok ryggdekning til å møte den typen spørsmål.

Når det gjelder statlige tiltak, er det helt klart at en debatt i Stortinget om dette bevisstgjør, og at det at Sosial- og helsedirektoratet kjører en debatt om hvordan man faktisk organiserer helsetilbudet, bevisstgjør.

Men vi har også en debatt som jeg har tatt opp i mange andre sammenhenger i denne salen, nemlig om at man lokalt har kommunale tjenester. Det er jo et tankekors at i profesjonaliseringen i Norge har lokalpolitikere latt seg jage ut av en normal ombudsrolle. Altså: De skal ikke drive saksbehandling, men de har også latt seg jage bort fra innsikt i den situasjonen som mennesker som kommer i en voldsom klemme, kan være i.

Derfor er det samarbeidet som nå skjer i Trondheim mellom Trondheim kommune ved en rekke kommunale tjenester, påtalemyndighet, politi og domstoler så avgjørende. For det handler om at i det øyeblikket man blir møtt, får man det man rettslig har krav på, men man blir også møtt med de tjenestene som skal være der. Da må jo poenget være at man skal slippe å springe etter dem. Det er noe som skal møte en.

Vi har en parallell i Norge hvor vi faktisk har fått dette brukbart til. Det er i en del av de barnevaksordningene som vi har laget hos politiet når ungdom kommer ut i problemer. Så jeg er helt sikker på at hvis man klarer å få den debatten som interpellanten har reist her i stortings-salen, til samtidig å være en debatt på det folkevalgte nivå, også lokalt, vil vi kunne sørge for at politikere møtes, eventuelt i en politisk konkurranse, som er realt, men kanskje som oftest ved å være fellesskapsorganisatorer. For det er ingen tvil om at mye av fragmenteringen av offentlig administrasjon, også lokalt, og det at politikere ja-

ges bort fra ombudsrollen, eller lar seg jage bort, er med på usynliggjøring. Jeg oppfatter at interpellantens hovedhensikt er synliggjøring, slik at det brysomme skal komme oss så nær at vi gjør noe med det.

Når det gjelder DNA, var poenget mitt at det som allerede foreligger som mulighet, vil jeg gå inn i, for å sørge for at det som der kan skje, skjer, og da snakker jeg ikke nå om en utvidelse av lovgrunnlaget.

Gunn Karin Gjøl (A) [10:31:00]: Først vil jeg gi honnør til interpellanten for at han reiser denne interpellasjonen. Altfor lenge har det kun vært kvinneorganisasjoner, kvinnelige politikere, advokater og kvinnelige journalister som har tatt opp og fokusert på den manglende oppfølgingen av voldtektssaker. Jeg er derfor glad for at det er en mannlig politiker som nå reiser en slik interpellasjon.

Vi er nødt til å få mannfolka på banen i denne saken. Politi og rettsvesen er fremdeles svært mannsdominert. En nylig publisert undersøkelse fra Sverige, foretatt av professor Christian Diesen, viser at voldtekts ofre fremdeles møtes med en grunnleggende mistro og skepsis. Politi og påtalemyndighet går ut fra at de aller fleste anmeldelsene er falske. Jeg tror dessverre at situasjonen ikke er mye annerledes i Norge. Også her tror jeg det henger igjen gamle holdninger om at jenta sjøl har skyld i voldtekten. I de få sakene som kommer opp for retten, opplever jentene å bli holdt ansvarlige fordi de gikk lett-kledd og bød seg fram. Det er en helt uakseptabel holdning i et liberalt og likestilt samfunn som det norske. Det finnes ingen unnskyldning for at menn forgriper seg på kvinner. Et nei skal respekteres.

I tillegg til de antikvariske holdningene er det aller største problemet å skaffe gode nok bevis. Domstolene kan ikke dømme før man har klare og tydelige bevis på at en voldtekt er begått. Voldtekt utført av ukjent overgriper har alltid blitt betraktet som straffbart og er så langt uproblematisk, juridisk sett. Det store problemet inntreffer når voldtekten blir begått av noen jenta kjenner godt eller har et forhold til. Den svenske undersøkelsen viser at det mannlige synet om retten til sex fremdeles er levende. Kvinnen anses som seksuelt tilgjengelig. Det er bare når hun kan bevise at hun mot sin vilje er blitt tvunget til handlingen, at domstolene kan dømme. Det må bevises at hun har gjort motstand. Problemet er at i mange tilfeller finnes ikke skader eller sponderrevne klær, og da står ord mot ord.

Vi vet at det finnes store mørketall for voldtekt. Det finnes omfangsundersøkelser som viser at 40 pst. av alle finske kvinner har vært ofre for fysisk eller seksuell vold etter fylte 15 år. Ser vi på kriminalitetsstatistikken fra SSB og voldtektsmottaket ved Oslo legevakt, viser den at bare halvparten av dem som kommer til voldtektsmottaket, anmelder voldtekten. To av tre anmeldelser for voldtekt blir henlagt, og 15 pst. av alle anmeldelser ender med domfellelse. Resultatet er i praksis at voldtekt er en forbrytelse der gjerningsmannen kan kalkulere med en svært liten risiko for å bli straffet, til tross for at voldtekt er noe av det mest rå og krenkende vi kan tenke oss.

For Arbeiderpartiet er det en helt uakseptabel situasjon at så få saker ender med domfellelse. Derfor mener Arbeiderpartiet at politiet må få egne voldtektsetterforskere, bistandsadvokat må oppneves før anmeldelsen legges inn, og vi må ha bedre rutiner for volds- og voldtektsmottak ved alle legevakter.

Linda Cathrine Hofstad (H) [10:34:23]: Det å bli utsatt for en forbrytelse er alvorlig. Spesielt alvorlig er det hvis en blir utsatt for vold eller andre fysiske overgrep. Men noe av råeste og mest krenkende vi kan tenke oss, er voldtekt og annen form for seksualisert vold. Det rammer nemlig vår mest intime sfære på en fornedrende måte. Kvinner som utsettes for voldtekt og andre former for seksualisert vold, må ikke bare tåle volden og redselen mens handlingen pågår. Mange må også leve med langvarige fysiske og psykiske skadevirkninger av overgrepet.

Som det er sagt tidligere her i dag: I anmeldte voldtektssaker er henleggelsesprosenten på mellom 80 og 90. Det er tall som selvfølgelig er altfor høye. Sakene blir henlagt på grunn av bevisets stilling. Vi må gjøre noe for at disse tallene skal gå ned.

Vi må også gjøre andre ting. Vi må sette inn tiltak etter at handlingen har funnet sted. Det dreier seg om straffereaksjoner og om hjelp og bistand til den kvinnen som har vært utsatt for overgrepet. Det er av stor betydning at samfunnet reagerer overfor overgriperen, og at kvinnen blir behandlet på en måte som gjør at skadevirkningene av overgrepet blir minst mulige.

For ikke så veldig lenge siden fortalte en voksen dame meg sin historie. Som en høyt ansett og respektert sjef i næringslivet opplever hun en dag at det forferdelige skjer: Hun blir voldtatt, voldtatt av en hun kjenner. Hun tør ikke fortelle sin historie, for hun er redd for ikke å bli trodd. Og det er nettopp det som skjer. Hun blir ikke trodd. For lang tid før hjelpeapparatet kommer inn og anmeldelsen leveres, gjør at saken blir vanskelig å bevise. I møtet med rettsapparatet stiller hun selvfølgelig svært svakt. For første gang i sitt liv blir hun ikke trodd.

Mange ofre for voldtekt opplever det på akkurat denne måten. Selv om vi som lovgivere har gjort veldig mye de siste årene for å styrke voldtektsutsattes stilling, er det ikke på langt nær nok. Vi må arbeide videre for at kvinner eller menn som er voldtatt, ikke skal møtes med mistro eller skeptiske holdninger i rettsapparatet. Voldtekter skal bli behandlet som den alvorlige forbrytelsen de faktisk er. Ofrene skal bli møtt og trodd, både i hjelpeapparatet, hos politiet og ikke minst – og det er kanskje det viktigste – i rettsapparatet.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [10:37:41]: Interpellasjonen som representanten Storberget tar opp, er utvilsomt betimelig. Det er selvfølgelig også en vanskelig sak ut fra mange forhold. Det beste ville vært om vi hadde sluppet å ta en slik debatt og andre vanskelige debatter. Men så lenge denne problemstillingen er en realitet, må vi forholde oss til den.

En voldtekt er utvilsomt noe av det verste man kan utsettes for. Det er nok, som andre har vært inne på, en av de verste krenkelsene man kan bli utsatt for, ikke minst belastningen i forhold til å leve med det hele livet etterpå. Jeg tror at de som ikke har vært igjennom det, ikke er i stand til å forestille seg hvordan dette tærer på et menneske. Man sier at man kan jobbe seg gjennom det og legge det bak seg, men jeg tror at enkelte ting greier man ikke å legge bak seg. Det blir liggende der som en faktor resten av livet og vil farge tilværelsen gjennom tilstedeværelsen som den vil ha. Det sier noe om alvorlighetsgraden i dette.

Samtidig må vi vel også kunne være så ærlige at vi tar innover oss at en påstand om en voldtekt også er en enorm trussel. Det er vel heldigvis unntaksvis slik at en påstand om en voldtekt ikke er reell, men det er en utrolig trussel som dessverre også kan bli brukt. Det må vi være klar over. Derfor skal vi være veldig bevisst på den objektiviteten som vi må ha i rettsvesenet vårt for begge parter. Både overfor den som er et mulig offer, og overfor den som er en mulig gjerningsmann, har vi en forpliktelse til å ivareta rettssikkerhetsaspektet. Hvis ikke greier vi ikke å balansere der vi må og skal ha en balanse. Så vi må ta med oss også den dimensjonen.

Jeg tror at når mennesket blir presset til det ytterste, når samlivssituasjoner blir vanskelige, tyr vi til ting vi ellers ikke ville ha gjort. Jeg tror ikke dette skjer i stor skala, men jeg tror dessverre at det skjer enkelte ganger når samlivsbrudd nærmer seg. Det tror jeg også skjer i forhold til påstander framsatt i barnefordelingssaker, som det var en debatt om for et par dager siden. Alt dette har det til felles at det rammer mennesker så til de grader direkte og personlig. Jeg tror at noe av det vi bør gjøre, er å jobbe med forebyggende tiltak i forhold til å forhindre vold i hjemmet, men også å forebygge grov vold som utføres av tilfeldige gjerningsmenn på tilfeldige ofre.

Så synes jeg at tilnærmingen til interpellanten er litt interessant og utfordrende. Når målet er å øke domfellelsesprosenten, forutsetter i alle fall jeg at det skal skje i lys av en objektiv og god behandling hos politi og påtalemyndighet. Målet kan jo ikke være å dømme flere for å dømme flere. For meg er i alle fall det det viktigste, at vi ser på rammebetingelsene for dette. Så må Stortinget selvfølgelig foreta sine prioriteringer når det gjelder tiltak her, opp mot alle andre gode formål.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [10:41:11]: Jeg vil starte med å takke representanten Knut Storberget for at han har tatt opp denne interpellasjonen. Det er en veldig viktig interpellasjon om et tema som vi bør reise langt oftere enn det vi faktisk gjør.

6 000, 8 000 eller 9 000 – det er anslag på hvor mange personer som blir utsatt for voldtekt i Norge i løpet av et år. Mange av disse menneskene, som særlig da er kvinner, blir utsatt for voldtekt flere ganger. Veldig mange av voldtektene begås av kjæreste eller ektemann, gjerne i et voldelig samliv. Vold i hjemmet og voldtekt er ofte to sider av samme sak. De fleste voldtekter som begås i Norge, er ikke overfallsvoldtekter. Det er bekjentskapsvold-

tekter. Det stiller oss overfor noen veldig vanskelige utfordringer. Én ting er å fortelle at du har blitt utsatt for voldtekt da du var på joggetur i skogen og en ukjent person kastet seg over deg, noe annet er å fortelle at du var full på fest, og at du ikke klarte å si nei. Derfor kjempet SV i sin tid igjennom at man skulle kriminalisere grovt uaktsom voldtekt, der det ikke lenger skulle hjelpe at du ikke visste at hun ikke ville. Det har resultert i et par domfellelser, så vidt jeg husker, og det har i hvert fall bidratt til å heve bevissthetsnivået i forhold til å forstå at voldtekt ikke bare handler om å gjøre noe til tross for et nei. Kvinnen skal altså ikke sitte med alt ansvaret i forhold til å si nei. Mennesker er veldig forskjellige, og det er heller ikke alle som klarer å si nei. Mange som har blitt utsatt for voldtekt, har vært utsatt for andre typer overgrep tidligere, noe som har gjort at de ikke har – nødvendigvis – den samme evnen til å kommunisere et nei like bastant som f.eks. jeg har.

681 anmeldelser fikk vi altså inn i 2002 – og 52 straffereaksjoner. Det er jo skandaløst lavt!

SV har i lang tid etterlyst voldtektsmottak i Norge. I mitt lille fylke, Vestfold, er det ca. 450 voldtekter årlig – det er et anslag – men det finnes ikke noe voldtektsmottak. Det er ingen kvalifiserte steder hvor mennesker som er blitt utsatt for voldtekt, kan henvende seg. Jeg har bedt om en oversikt over hvor det finnes voldtektsmottak, og hvor det ikke finnes, og hvordan denne regjeringa har tenkt å sørge for at disse blir etablert overalt. Jeg har også bedt Regjeringa om å få en oversikt over om man har høyere oppklaringsprosent der det finnes voldtektsmottak, og om man kanskje har en lavere oppklaringsprosent der man ikke har det. Det har jeg ikke fått svar på av naturlige grunner, fordi denne regjeringa ikke har oversikt over hvor det finnes voldtektsmottak. Sist jeg spurte, fikk jeg beskjed om at dette skulle vi få svar på i 2003. Nå sier de 2004. Jeg håper at dette kommer. Det er egentlig en klar bestilling.

Finn Kristian Marthinsen (KrF) [10:44:44]: Representanten Storberget retter søkelys mot et alvorlig problem i denne interpellasjonen i dag. Det er urovekkende at mellom 80 og 90 pst. av alle voldtektsanmeldelser henlegges etter bevisets stilling, og at få saker derfor ender med fellende dom. Voldtekt er en meget alvorlig forbrytelse, som samfunnet plikter å forfølge. At domfellelsesgraden er lav, har en negativ preventiv effekt. Dessuten kan tallene signalisere at vi ikke tar seriøst dem som utsettes for alvorlige seksuelle overgrep. Det er alvorlig!

Da Stortinget reviderte straffelovens seksuallovbruddskapittel i år 2000, var hensikten nettopp å styrke kvinners og barns vern mot seksuelle overgrep. Den viktigste endringen i så måte var en utvidelse av voldtektsbestemmelsen ved bl.a. kriminalisering av grovt uaktsom voldtekt. Straffeloven rammer nå ikke bare den som med vitende og vilje begår voldtekt, men også den som burde ha visst at han begikk voldtekt. Jeg henviser for øvrig i den sammenheng til det innlegget som Inga Marte Thorkildsen nettopp holdt om dette temaet. Men vi må like

fullt erkjenne at det i mange tilfeller kan være vanskelig å føre bevis for at en voldtekt har skjedd.

Politiets etterforskning i voldtektssaker kan utvilsomt bli bedre. En grundig etterforskning i disse sakene er helt avgjørende for muligheten for domfellelse. Problemet er imidlertid at når ord står mot ord, skal det mye til for å oppfylle strafferettens strenge beviskrav. Jeg undres imidlertid over at representanten Storberget kategorisk slår fast i interpellasjonsteksten at «Kontakten med politi ... føles som en stor tilleggsbelastning for ofrene».

I rettferdighetens navn tror jeg vi må erkjenne at politiets innsats i saker som gjelder seksualforbrytelser, har blitt bedre de senere år. Det er liten tvil om at flere opplever politiet som imøtekommende og støttende, men det er selvfølgelig muligheter for forbedringer gjennom både økt kunnskap og erfaring hos etterforskerne. Særlig er det viktig at saker som gjelder voldtekt, incest og andre seksualforbrytelser, prioriteres i politiet. Sakene må etterforskes raskt og grundig. Alt annet vil medføre en fortsatt høy henleggelsesprosent. Jeg mener også det er nødvendig at politiet tar ut tiltale i saker som de kanskje ikke er 100 pst. sikre på å vinne fram med. Det kan synes som om listen for å ta ut tiltale i voldtektssaker ligger for høyt når nærmere ni av ti anmeldelser ender med henleggelse. Antallet anmeldte seksualforbrytelser har økt jevnt fra 1980 og fram til i dag. Selv om vi vet at mørketallene på dette området er store, viser tallene at stadig flere har tillit til at det nytter å anmelde.

Dersom vi ikke klarer å føre flere anmeldelser til doms, er jeg imidlertid redd for at tallet på anmeldte overgrep igjen vil synke. Det vil være et alvorlig tilbakeskritt! Det er viktig i denne sammenhengen, som det også har vært hevdet fra andre, og som jeg selv har sagt i andre debatter om liknende temaer: Det er viktig at vi menn i Stortinget engasjerer oss i dette temaet.

Eirin Faldet (A) [10:48:10]: Også jeg vil gi honnør til interpellanten, som har tatt opp en så alvorlig sak og satt søkelyset på et problem.

Bruk av vold er uakseptabelt i alle sammenhenger. Vold i hjemmet er spesielt ødeleggende, fordi den skjer i en sfære hvor en normalt bør føle seg trygg. Vold i hjemmet er ikke en privatsak, men et samfunnsproblem. Enten det skjer i hjemmet eller i offentligheten, på fest eller i annen sammenheng, er vold og voldtekt et brudd på straffeloven og dermed en sak ikke bare for de involverte, men også for hele samfunnet.

Bare den som har vært utsatt for vold, vet hvilken fornedrelse det er. Mange greier ikke å sette ord på det, mange reagerer med sinne, hat, fortvilelse og frustrasjon og et ønske om hevn. De som utsettes for vold, trenger hjelp – kvalifisert hjelp. Når en kvinne overvinner redsel og fortvilelse, må hjelpen finnes, straks.

Familie-, kultur- og administrasjonskomiteen har enstemmig anmodet barne- og familieministeren om at det iverksettes strakstiltak for å støtte krisesentre som trues av nedleggelse. Et flertall i komiteen har fattet vedtak om en statlig finansiering på 80 pst. og 20 pst. fra kommune-

ne. Til krisesentrene kommer oftest de kvinner som har opplevd vold eller voldtekt i hjemmet.

Det er viktig at staten har et tilbud til voldtatte, enten det er ved et eget voldtektsmottak eller en annen ordning ved legevakt eller sykehusavdeling, og det er viktig at et godt kvalifisert hjelpetilbud til voldtektsutsatte er lett tilgjengelig og sikrer voldtekts ofre et likeverdig tilbud over hele landet.

Det er viktig at det finnes kvalifisert kompetanse i politiet også, folk som kan takle et voldtekts offer som kommer til politiet for å anmelde et overgrep. Problemet er ofte at dersom et voldtekts offer møter en politibetjent som ikke er godt nok kvalifisert eller har den nødvendige kompetanse, kan dette få store traumatiske følger for offeret. Det er derfor viktig, som interpellanten påpeker, at det raskt oppnevnes en bistandsadvokat.

I voldtektssaker er det nødvendig at det er en rask straffesaksbehandling. Justisministeren sa selv at nå kan det faktisk gå opp til sju måneder før saken tas opp. Vi vet at dersom det går for lang tid fra hendelsen/anmeldelsen til straffesaken kommer opp, vil voldtekts offeret føle at hun eller han må gjennomgå den forferdelige opplevelsen av å bli voldtatt én gang til, og det oppleves som en tilleggsstraff for den voldtatte. Mange greier ikke å gå igjennom dette én gang. Dette må vi gjøre noe med, og det haster!

Helt til slutt vil jeg gi min fulle støtte til statsrådets understreking av behovet for at hjelpen til voldtekts ofre bør finnes også lokalt. Da kreves det faktisk at eksempelvis sosialkontoret har den kompetansen som trengs for å yte den hjelpen. Vi trenger alle å ta et felles løft for at hjelpen finnes.

Carsten Dybevig (H) [10:51:32]: I 2003 ble det anmeldt 724 voldtekter, en økning på 50 pst. siden 2000. Dette kan skyldes flere faktorer, som at det de facto er flere voldtekter nå enn tidligere, men tallene kan også være påvirket av mindre frykt blant ofre for å anmelde overgrep. De politiske signalene har vært og er massive i forhold til å ta den seksualiserte voldsproblematikken på alvor. At mellom 80 og 90 pst. av voldtektene blir henlagt på grunn av bevisets stilling, er bekymringsfullt. I flertallet av anmeldelsene er det allerede en nær relasjon mellom offer og gjerningsperson, og svært ulike forklaringer på hva som har skjedd. Dette vanskeliggjør domstolens behandling av slike saker, hvor det ofte mangler vitner og materielle bevis.

Enda mer bekymringsfull er forekomsten av mørketall for denne type forbrytelser. Som interpellanten påpeker, er det viktig å sikre seg nødvendige bevis så fort som mulig etter at anmeldelsen er levert. DNA-bevis vil i fremtiden bli stadig viktigere for å oppklare kriminalitet. På sikt må politiet sikres nødvendig kompetanse og ressurser til bl.a. å kunne ta i bruk obligatoriske DNA-prøver, i likhet med andre etterforskningsmetoder.

En av de lovmessige endringene som har vært viktig for å tydeliggjøre hva voldtekt faktisk er, er den utvidelsen av begrepet «voldtekt» som har skjedd i straffelov-

givningen. For eksempel er truende adferd for å oppnå seksuell omgang nå omfattet av voldtektsbestemmelsen.

Interpellanten og justisministeren berører det direkte tilbudet voldtekts ofrene har i dag. Ressurssentre, krisesentre og den lokale helsetjenesten synes ikke å være tilstrekkelig. Et landsomfattende, strukturert mottaksapparat ville lette situasjonen for mange ofre og kanskje gi andre, «uansete» voldtekts ofre en lavere terskel for å gå til anmeldelse. Et godt tilrettelagt mottaksapparat vil kunne fjerne de belastninger voldtekts ofrene må igjennom, som politiavhør, medisinske undersøkelser og eventuelle domstolsbehandlinger. Kampen mot seksualisert vold må kjempes på flere fronter. I tillegg til en raskere etterforskning og saksbehandling fra anmeldelsestidspunkt til endelig domfellelse må det være tilstrekkelige forebyggende tiltak. Men alle tiltak i ettertid vil aldri bli noe annet enn brannslukningsberedskap.

Gjennom tiår har skolen bl.a. drevet med ulikt holdningsskapende arbeid. Allikevel er det store mørketall og en statistisk økning av den seksualiserte volden.

Det er kanskje viktig å se på årsak og virkning-effekten. En økning av seksualisert vold har etter min mening en klar sammenheng med en stadig mer seksualisert kultur gjennom bl.a. musikk og film og ikke minst gjennom det moderne TVs nye vidunderprogrammer, såkalte «reality»-programmer, hvis eneste formål er å teste ungdoms seksualmoraliske grenser. I dag har vi en TV-konsept-trend som for hvert nytt programkonsept ønsker å vekke stadig sterkere reaksjoner blant seere og deltakere. Denne type TV-kommunikasjon påvirker også unge menneskers sinn i forhold til den seksualiserte grensesetting – eller mangel på sådan, dessverre.

Å bekjempe seksualisert vold i dagens kultur blir stadig vanskeligere, men med et systematisk forebyggende arbeid og et godt fungerende støtte- og hjelpeapparat i ettertid vil man kunne gi voldtekts ofre forbedret verdighet.

Dagrun Eriksen (KrF) [10:54:48]: Kun hver 13. seksualforbrytelse har ukjent overgriper. Hver sjettede overgrepssak som behandles i retten, ender med frifinnelse. Anmeldte tilfeller av incest og voldtekt både henlegges og frikjennes oftest.

Dette er forskningsbaserte fakta som ble presentert i en artikkel av Reid. J. Stene i tidsskriftet «Samfunnsspeilet» nr. 3 for 2001. Denne informasjonen skremmer meg. For det første er det alvorlig at henleggelsesprosenten ligger på nærmere 90 i mange voldtektssaker der politiet kjenner overgriperen. For det andre er det betenkelig at hver sjettede sak som kommer gjennom nåløyet og når inn til domstolene, ender med frifinnelse. Det er også betenkelig at det er de mest alvorlige seksualforbrytelsene, nemlig voldtekt og incest, som har den høyeste henleggelsesprosenten.

Tidligere i denne debatten har representanten Marthinsen på vegne av Kristelig Folkeparti framhevet viktigheten av et godt politiarbeid i voldtektssaker, og jeg slutter fullt ut opp om hans resonneringer og konklusjoner. Det er etter min vurdering ganske viktig å undersøke nærmere om det er noen sammenheng mellom den

lokale oppklaringsprosenten i voldtektssaker og eksistensen av et voldtektsmottak der overgrepet skjer. Jeg vet at det pr. i dag ikke finnes data som kan gi oss kunnskap om dette, noe også representanten Thorkildsen nevnte. Men jeg har med glede registrert at Riksadvokaten har tatt et initiativ overfor Det juridiske fakultet ved Universitetet i Oslo og foreslått at det forskes på nettopp dette. Får vi dokumentasjon som viser at voldtektsmottak er av betydning for utfallet av en sak, er det ingen tvil om at det må etableres flere voldtektsmottak enn dem vi pr. i dag har.

Den som utsettes for voldtekt, trenger selvsagt hjelp og oppfølging langt utover det politi og domstoler kan gi. Det er utmåtelig viktig at det eksisterer et hjelpetilbud som er kvalitativt godt og lett tilgjengelig. Tilbudet må være både økonomisk tilgjengelig og geografisk tilgjengelig for dem som trenger det. Ved Dixi-sentrene, som har vært nevnt i debatten, gjøres det en uvurderlig innsats. Ved krisesentre og incestsentre gjøres det også en formidabel jobb for at overgrepsutsatte skal få beskyttelse, hjelp og oppfølging.

Det er en overordnet politisk oppgave å sikre at slike sentre får en økonomi som sikrer alle som utsettes for seksuelle overgrep og andre typer overgrep, et tilbud. Det er derfor viktig for meg å bidra til at det kan etableres slike sentre i Norge. Det er ikke nok at Dixi har avdelinger i Oslo og i Stavanger. Vi trenger dem også i andre byer, f.eks. i min hjemby, Kristiansand.

Jeg vil avslutte med å gi ros til representanten Storberget, som i dag har satt de voldtektsutsattes sak på dagsordenen i Stortinget. Det er helt nødvendig med politisk oppmerksomhet rundt situasjonen til de overgrepsutsatte. Saker som gjelder overgrep mot kvinner og barn, må ha høyeste prioritet hos politiet, og hjelpetilbudet må stå klart til dem som måtte trenge det. Dette er et mål som forplikter politiet, hjelpeapparatet og meg som politiker.

Knut Storberget (A) [10:58:12]: Dette var fint. Vi er jo enige. Alle partier, fra Fremskrittspartiet til SV, er enig i den faktiske beskrivelsen og enige om behovene. Enten vi sitter i opposisjon, eller vi sitter i regjering, i posisjon, er vi enige om den faktiske beskrivelsen og behovene

Dette betyr vel egentlig at det er på tide å brette opp ermene: Skal vi ta i et tak? Skal vi gjøre alvor av de innleggene vi har holdt her i dag? Jeg anbefaler det. Gjem på innleggene! Gjem på referatet fra denne debatten til vi skal behandle spørsmålet om bl.a. krisesenterfinansieringen, som ligger i Stortinget! Gjem på referatet til vi skal behandle spørsmålet om å få en raskere straffesaksbehandling, som ligger til behandling i justiskomiteen i disse dager! Gjem på referatet til vi skal behandle spørsmålet om utvidelsen av rettshjelpsordningen i forhold til bl.a. bistandsadvokatene, noe som vil koste penger! Husk denne debatten! Gjem på referatet til vi både nå i vår og til høsten skal behandle spørsmålet om å gi kommunene økte rammer, litt romsligere økonomi, slik at de også kan få anledning til å prioritere veldig viktige velferdsoppgaver! Det gjelder bl.a. det å etablere lavterskeltilbud, som

ikke umiddelbart er lovpålagt. Gjem på referatet fra denne debatten til da! Da vil denne debatten virkelig få betydning.

Det er helt åpenbart at diskusjonen om domfellelsesprosenten bare er nyttig ut fra det aspektet at de som er utsatt og rammet av voldtekt, faktisk får en bedre situasjon ved at vi kan få hevet den prosenten – det er ikke noe mål i seg sjøl. Dette vil alltid være veldig vanskelige saker. Det er nettopp argumentet for at vi må ha en alternativ strategi; vi kan ikke bare satse på strafferetten. Etter min mening er det slik at styrker vi behandlingsapparatet, voldtektsmottakene, styrker vi også bevissituasjonen inn i strafferetten, slik at, som jeg sa tidligere, det henger sammen.

Til slutt: Jeg er glad for at representanten fra Fremskrittspartiet nettopp tar til orde for – kanskje i redsel for domfellelsesprosenten i denne saken – det forebyggende arbeidet. Det er gode toner. Skal man forebygge voldtekt og ta *det* virkelig på alvor, tror jeg man bl.a. må bidra til å skifte fokus i kriminalpolitikken og ikke bare snakke om strengere straffer og nye metoder. Skal vi forebygge voldtekt, er vi nødt til å se på det faktum at over halvparten av de voldtektene som skjer i Norge, begås i alkoholrus, noe som nok er et resultat av at vi har ført en ganske liberal alkoholpolitikk i mange kommuner. Skal vi forebygge voldtekt, må vi også følge den linja som representanten Dybevig var inne på, i forhold til å prøve å dempe det seksualpresset som nå faktisk foreligger i mange fora.

Statsråd Odd Einar Dørum [11:01:39]: Jeg har tidligere sagt, og jeg kan gjenta det nå, at det som er kjernen i Regjeringens – og også min – justispolitikk, er at justispolitikken skal møte sosial- og helsepolitikken. Det er helt nødvendig. Det gjelder i dagens debatt om mennesker – stort sett kvinner – som blir utsatt for voldtekt. Det gjelder også i debatter om vold, det gjelder i debatter om hvordan rusede mennesker skal få en sjanse til å komme seg ut av rus og kriminalitet, og det gjelder i debatter om barn som trenger hjelp.

En stor del av denne debatten vil sikkert dreie seg om betydningen av lovforslag, organisering og penger. Men en viktig del av denne debatten som nå er tatt opp, dreier seg om det som sitter mellom tinningene til folk, og i debatten har det kommet fram at man vil være helt sikker på at det ikke er noe galt med det som sitter der, i politiet. Og videre, det har vært en ganske utfordrende debatt om hvordan norsk politi skal møte kriminelle handlinger i privatsfæren, som jeg synes norsk politi har tatt konstruktivt.

Da kommer neste debatt, og det er om hvordan helse- og sosialapparatet i Norge og fagfolkene der også møter forhold i privatsfæren. Og det er til ganske viktig ettertanke at da Justisdepartementet gjorde en hurtigundersøkelse av vold i nære relasjoner i fjor, kom en rekke tilfeller for dagen i forbindelse med den virksomheten som familievernkantorene drev med. Svært mange steder i Norge kommer dette altså til syne på helt andre områder enn der man umiddelbart skulle tro. Selvfølgelig kommer det til syne på krisesentrene. Mye kommer også til syne

hos politiet, men også andre steder. Svært lite kommer til syne på sosialkontorene.

Med andre ord: Mange mennesker opplever nok ikke bare mangel på noen som er gode nok til å lytte, og som er kvalifiserte nok til å hjelpe, men det mangler ofte noen som er villige til å starte å lytte. Og i den sammenhengen, når Knut Storberget fortjenstfullt sier at vi skal huske hva som blir sagt i debatter i Stortinget – som er en forpliktelse for en regjering, en forpliktelse for partiene i Stortinget – må vi sannelig huske det også når det gjelder de steder hvor mennesker i Norge lever – de lever jo alle i en kommune. Vi kan selvfølgelig drive en partipolitisk konkurranse om hvor mye penger kommunene skal ha, men det er mye galt man kan gjøre, uansett hvor mye penger en har, hvis man ikke skjønner hva man skal bruke dem til.

Jeg gjentar min favorittese: Det sitter massevis av frosne kroner i frosne revir. Da spør folk meg om hvor de kronene sitter. Da sier jeg at de sitter mellom tinningene til folk. Jeg har såpass mange eksempler på det, og jeg har såpass mye fagbakgrunn gjennom mitt liv utenom politikken, at jeg vet at det å utfordre disse debattene også lokalt og faglig, er svært viktig.

Jeg takker for denne interpellasjonsdebatten. Jeg oppfatter at det er en av de debattene hvor Stortinget setter seg ned og reflekterer og gjerne prøver å mobilisere til en innsats i ulike sammenhenger, både i Stortinget og ellers.

Presidenten: Presidenten vil bemerke at det må formodes å være helseskadelig å gå med kroner mellom tinningene.

Interpellasjonsdebatten er dermed avsluttet.

Etter at det var ringt til votering i 5 minutter, uttalte **presidenten:** Da er vi rede til å gå til votering i sakene på dagens kart.

Votering i sak nr. 1

Presidentskapet hadde innstillet:

I

Som medlemmer av Stortingets kontrollutvalg for etterretnings-, overvåkings- og sikkerhetstjeneste velges: Leif Mevik for tidsrommet inntil 31. desember 2005, Stein Ørnhoi og Kjersti Graver for tidsrommet inntil 30. juni 2009.

II

Som leder for utvalget velges Leif Mevik.

V o t e r i n g :

Presidentskapets innstilling bifaltes enstemmig.

Votering i sak nr. 2

Komiteen hadde innstillet:

Tidligere stortingspresident Jo Benkow velges som medlem av styret for stiftelsen til støtte av jødiske institusjoner eller prosjekter utenfor Norge, for perioden 1. juli 2004 – 30. juni 2008.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling bifaltes enstemmig.

Presidenten: Til sak nr. 3 foreligger det ikke noe voteringstema.

S a k n r . 4

Referat

Presidenten: Det foreligger ikke noe referat.

Møtet hevet kl. 11.15.
